

Stockholm 2022-03-14
Justitiedepartementet
Ju2021/04036

Remissvar på betänkandet En översyn av den straffrättsliga regleringen om preskription (SOU 2021:90)

Sammanfattande kommentarer

UNICEF Sverige kommenterar förslagen i de delar som gäller barn, utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och med ett barnrättsperspektiv. Artikel 19 i barnkonventionen innebär en skyldighet för en stat att vidta åtgärder för att skydda ett barn mot alla former av våld när barnet är i förälders, vårdnadshavares eller annan persons vård. Genom artikel 34 åtar sig en stat att skydda ett barn mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Till barnkonventionen finns även ett fakultativt protokoll om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi, som Sverige ratificerat.

I statens ansvar enligt barnkonventionen ingår skyldighet att utreda och straffa de ansvariga för olika former av våld och skyldighet att ge tillgång till upprättelse i samband med kränkningar av barns rätt till skydd mot våld. Det kan vara svårt för barn att dela med sig av upplevelser om våld. Det är därför viktigt att det finns en möjlighet att få upprättelse även om det har gått en lång tid sedan brottet begicks.

UNICEF Sverige är positiva till utredningens förslag om förlängd preskriptionstid för vissa brott mot barn och delar i viss utsträckning utredningens resonemang. Men vi ifrågasätter resonemanget kring att preskriptionstiden för brott mot barn som utgångspunkt inte ska räknas från 18 årsdagen.

Vi vill särskilt lyfta fram att barn inte endast är skyddsvärda personer utan också rättighetsbärare. Barn som utsätts för våld och övergrepp har rätt till upprättelse. Samtidigt vet barn ofta inte att det våld de utsatts för var brottsligt. Om våldet utövades av en person nära barnet kan det vara särskilt svårt för barnet att förstå att handlingen var brottslig och göra en anmälan. Barn är ofta helt beroende av personer i den närmaste kretsen. Vidare är det vanligt att barn, för att överleva, förtränger skrämmande och smärtsamma händelser och det kan dröja långt upp i åldrarna innan minnena hinner ikapp.

Vi delar vidare inte utredningens bedömning gällande förlängd preskriptionstid för grov fridskränkning mot barn, här ställer vi oss bakom det alternativa förslag som utredningen framför.

Avsnitt 10 Preskription av brott mot barn

Vår generella synpunkt är preskriptionstiden för allvarliga brott mot barn som utgångspunkt bör räknas från 18 årsdagen. Vi har nedan specifikt tittat på utredningens resonemang kring

grov misshandel, synnerligen grov misshandel, grovt rån, människohandel som är mindre grov och grov människoexploatering samt grov fridskränkning mot barn. Vårt resonemang kan även appliceras på de andra allvarliga brott mot barn (brott mot liv och hälsa, brott mot frid och frihet, sexualbrotten, barnpornografibrottet och könsstympningsbrottet) som utredningen behandlar.

Avsnitt 10.4.2 Preskriptionsbestämmelserna för grov misshandel, synnerligen grov misshandel och grovt rån mot barn bör inte ändras

Utredningens bedömning:

Det finns inte skäl att undanta grov misshandel, synnerligen grov misshandel och grovt rån mot en person som inte har fyllt 18 år från preskription. Det finns heller inte skäl att föreskriva att preskriptionstiden för dessa brott ska räknas från den dag målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Avsnitt 10.4.3 Preskriptionsbestämmelserna för människohandel som inte är mindre grov och grov människoexploatering bör inte heller ändras

Utredningens bedömning:

Det finns inte skäl att undanta människohandel som inte är mindre grov och grov människoexploatering mot en person som inte fyllt 18 år från preskription. Det finns inte heller skäl att föreskriva att preskriptionstiden för dessa brott ska räknas från det att målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

UNICEF Sveriges kommentarer:

UNICEF Sverige anser förlängningen av preskriptionstiden till 25 år, för alla andra brott än människorov som inte är mindre grovt, visserligen är en förbättring av nuvarande reglering och därmed positiv. Men vi anser i motsats till utredningen att dessa brott antingen borde undantas från preskription eller att preskriptionstiden ska räknas från det att målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år.

Vi anser inte att utredningens argument för att ha en annan preskriptionstid, för exempelvis en synnerligen grov misshandel eller ett människohandelsbrott, än vad som gäller för huvuddelen av alla sexualbrott mot barn räcker. **UNICEF Sverige anser att samma resonemang som anförts gällande preskriptionstiderna för sexualbrott bör gälla även för andra allvarliga brott mot barn.** Nämligen att det är stötande om preskriptionsreglerna skulle hindra en lagföring om bevisläget är sådant att den som har gjort sig skyldig ett övergrepp på ett barn kan överbevisas härom när brottet uppdagades. Exempelvis kan en grov misshandel som begås av en person som är närstående till barnet vara mycket svår både att förstå och att anmäla, trots den, med de föreslagna ändringarna, långa preskriptionstiden, särskilt om den begås mot ett ungt barn.

Mörkertalet när det gäller våld mot barn är stort. Detta framgår tydligt om man jämför studier där barn anonymt fått svara på utsattheten för våld och övergrepp under barndomen med officiell statistik över anmälda och lagförda brott. Exempelvis finns två återkommande nationella studier som finansierats med medel från regeringen och genomförts av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Kartläggning av förekomsten av våld mot barn i Sverige och Unga, Sex

och Internet #metoo. När våldsutsatthet som respondenterna i dessa, statistiskt fastställda, studier beskriver jämförs med antal anmälda och lagförda brott syns stora skillnader mellan anmälda lagförda brott och förekomst.

En ytterligare aspekt som framkommer tydligt i flera studier bl.a. i Unga, sex och internet #metoo som publicerades i juni 2021 är att många barn och unga inte vänder sig till polisen eller till socialtjänsten när de utsätts för brott. Ett scenario där en person i vuxen ålder, kanske efter långvarig terapi, inser att det denne utsattes för i barndomen var brottsligt är inte alls osannolikt. Att denna person då inte skulle kunna anmäla brottet på grund av preskription är stötande. Motargumenten att försiktighet bör iaktas samt att preskriptionstiden i vissa fall skulle vara så lång att det är svårt att hitta en levande gärningsperson räcker inte i detta sammanhang.

Vår sammantagna bedömning gällande ovan nämnda brott är att preskriptionstiden ska räknas från det att målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år alternativt att de borde undantas från preskription.

10.5.3 Särskilt om grov fridskränkning mot barn

Utredningens bedömning: Preskriptionsbestämmelserna för grov fridskränkning mot en person som inte fyllt 18 år, bör inte ändras.

UNICEF Sveriges kommentarer:

Till skillnad från den bedömning som utredningen gör anser vi att preskriptionstiden för grov fridskränkning mot barn bör ändras. Vi ställer oss bakom det alternativa förslaget som utredningen framför, vilket skulle innebära att preskriptionstiden för de brott som kan ingå i en grov fridskränkning mot barn förlängs, på så sätt att preskriptionstiden för dessa brott ska räknas från det att målsäganden fyller eller skulle ha fyllt 18 år. Här anser vi att samma argumentation som gällande förlängd preskriptionstid av andra brott mot barn bör väga tyngst. Nämligen att det kan vara svårt för barn att dela med sig av upplevelser om våld. Det är vanligt att barn som utsätts för våld i nära relation har känslor av skuld och skam kring det som inträffar. Barn förstår inte heller alltid att det de utsätts för är brottsligt och våldet normaliseras. Det ingår i brottsrubriceringen att fridskränningen begås av någon närstående till barnet och som barnet kan antas befinna sig i en beroendeställning till. Det måste därför anses påkallat att förlänga preskriptionstiden.

UNICEF Sverige

Pernilla Baralt
Generalsekreterare

Vid eventuella frågor och fortsatt dialog kontakta gärna Maj Fagerlund, barnrättsjurist
UNICEF Sverige maj.fagerlund@unicef.se